

Analyzing the Components of a Women-Friendly City: A case study of Ardabil

Parya Nasiri¹, Alireza Mohammadi² , Mansour Rahmati³, Atta Ghafari Gilandeh⁴

1. Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Social Sciences University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Email: m.nasiri3020@gmail.com

2. (Corresponding Author) Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Social Sciences University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Email: a.mohammadi@uma.ac.ir

3. Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Social Sciences University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Email: rahmati1358@gmail.com

4. Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Social Sciences University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Email: a_ghafari Gilandeh@uma.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article History:

Received:

10 April 2025

Received in revised form:

6 June 2025

Accepted:

3 July 2025

Available online:

18 August 2025

Keywords:

Empowerment of Women,
Gender Inequality,
Quality of Life,
Public Space,
Social Security.

ABSTRACT

Women in developing countries, including Iran, face various challenges in accessing and utilizing urban spaces. These challenges stem from limited access to safe environments, inadequate facilities, and socio-cultural constraints, which hinder their presence and participation in urban life. This study evaluates the status of Ardabil as a "Women-Friendly City" based on key indicators. Employing a descriptive-analytical and survey-based approach, data were collected through a researcher-designed questionnaire. The statistical sample consisted of 384 women from Ardabil, selected using Cochran's formula and simple random sampling. Data analysis was conducted using a one-sample t-test in SPSS, along with structural equation modeling (SEM) and confirmatory factor analysis (CFA) in AMOS. The findings revealed that the six indicators associated with a Women-Friendly City in Ardabil were below the average reference level (3) and generally unsatisfactory. Furthermore, the path analysis results in AMOS indicated that the environmental dimension ($\beta = 0.64$) had the most significant impact on improving urban quality, followed by the physical ($\beta = 0.56$), accessibility ($\beta = 0.54$), health ($\beta = 0.46$), socio-cultural ($\beta = 0.39$), and safety-security ($\beta = 0.37$) dimensions. These results emphasize the critical role of environmental and physical factors in shaping inclusive urban spaces for women. Hence, urban planners should prioritize these elements to foster greater female participation in urban settings.

Citation: Nasiri, P., Mohammadi, A., Rahmati, M., & Ghaffari, A. (2025). Analyzing the Components of a Women-Friendly City: A case study of Ardabil. *Geographical planning of space quarterly journal*, 15 (2), 23-41.

<http://doi.org/10.30488/gps.2025.485025.3794>

© The Author(s)

Publisher: Golestan University Press

This is an open access article under the CC BY NC license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Urban environments significantly shape individuals' daily experiences, particularly for women, whose mobility, safety, and participation in public spaces are often hindered by socio-cultural and physical constraints. The concept of a "Women-Friendly City" has emerged as a framework for assessing urban areas based on inclusivity, accessibility, and overall quality of life for women. This perspective highlights the importance of gender-sensitive urban planning that ensures equitable opportunities for women to engage in social, economic, and cultural activities within the city.

In many developing countries, including Iran, women face numerous obstacles when navigating urban spaces. These challenges include inadequate infrastructure, limited safety measures, and deep-rooted cultural norms that restrict women's presence in public areas. Consequently, their access to essential services, economic opportunities, and overall sense of belonging in the city is compromised. Addressing these issues requires a systematic evaluation of factors that contribute to a women-friendly city, providing urban planners and policymakers with insights to implement targeted improvements that enhance women's urban experiences.

This study examines Ardabil in Iran to evaluate its status as a women-friendly city based on six critical indicators: environmental, safety and security, socio-cultural, accessibility, health, and physical-visual aspects. By assessing these dimensions, the research aims to highlight existing shortcomings and propose solutions for improving urban conditions for women. Accordingly, this study seeks to answer the following research questions:

1. To what extent does Ardabil meet the criteria of a "Women-Friendly City"?
2. Which components and indicators of a Women-Friendly City are most influential in Ardabil?

Methodology

This study employed a descriptive-analytical approach, combining library

research and field research. The library research phase involved reviewing existing studies to develop the theoretical framework, while the field research phase collected primary data through a structured questionnaire. The study population comprised 292,997 female residents of Ardabil, with a sample size of 384, determined using Cochran's formula at a 5% error margin. A systematic random sampling method was used to ensure a representative selection of participants.

The questionnaire, structured on a 5-point Likert scale, consisted of 58 items measuring 6 core dimensions such as environmental, safety and security, socio-cultural, accessibility, health, and physical-visual aspects. The questionnaire's reliability was confirmed with a Cronbach's alpha coefficient of 0.988.

For data analysis, Structural Equation Modeling (SEM) in AMOS was used to examine variable relationships, while T-tests in SPSS assessed component scores relative to the reference value (3). The Kolmogorov-Smirnov test was conducted to evaluate data normality.

Results and discussion

This study evaluated Ardabil's status as a women-friendly city based on six key indicators. The findings show that 59% of participants were married, with the majority aged 31–40 years. In terms of education, 29% held a bachelor's degree, while only 7% had a doctoral degree.

The T-test results indicate that all six indicators scored below the reference value (3), suggesting an unsatisfactory urban environment for women. The environmental factor had a mean score of 2.83, while safety and security (2.92), socio-cultural (2.78), accessibility (2.85), health (2.85), and physical-visual (2.98) also reflected unfavorable conditions. These findings highlight the need for urban policy improvements to enhance women's experiences in Ardabil.

Moreover, path analysis in AMOS identified the environmental factor ($\beta = 0.64$) as having the strongest influence on urban quality, followed by physical-visual ($\beta = 0.56$), accessibility ($\beta = 0.54$), health

($\beta = 0.46$), socio-cultural ($\beta = 0.39$), and safety-security ($\beta = 0.37$). These results suggest that enhancing environmental and physical infrastructure should be a priority in urban planning to create a more inclusive city for women.

Conclusion

This study examined the status of Ardabil as a women-friendly city, focusing on the influence of key urban indicators on enhancing women's quality of life. The T-test results indicated that all six indicators such as environmental, safety and security, socio-cultural, accessibility, health, and physical-visual, fell below the reference value, reflecting an unfavorable urban condition for women. Additionally, path analysis demonstrated that the environmental factor ($\beta = 0.64$) had the strongest impact on urban quality, whereas the safety and security factor ($\beta = 0.37$) had the least influence. These findings underscore the necessity of strategic urban planning and policy reforms to create a more inclusive and supportive urban environment for women. Enhancing environmental and physical infrastructure should be a priority in making Ardabil a safer, more accessible, and gender-responsive city.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

تحلیل مؤلفه‌های شهر دوستدار زنان، مطالعه موردی: شهر اردبیل

پریا نصیری^۱، علیرضا محمدی^۲ ✉، منصور رحمتی^۳، عطا غفاری گیلانده^۴

- ۱- گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. رایانامه: m.nasiri3020@gmail.com
- ۲- نویسنده مسئول، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. رایانامه: a.mohammadi@uma.ac.ir
- ۳- گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. رایانامه: rahmati1358@gmail.com
- ۴- گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. رایانامه: a_ghafarigilandeh@uma.ac.ir

چکیده	اطلاعات مقاله
در بسیاری از کشورهای در حال توسعه مانند ایران، زنان با چالش‌های متعددی در استفاده از فضاهای شهری مواجه هستند. این مسائل شامل عدم دسترسی کافی به فضاهای ایمن، کمبود امکانات و محدودیت‌های فرهنگی - اجتماعی است که حضور و مشارکت آن‌ها را در محیط‌های شهری کاهش می‌دهد. این پژوهش باهدف ارزیابی وضعیت شهر اردبیل از منظر مؤلفه‌های "شهر دوستدار زنان" انجام شد. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی و به صورت پیمایشی بود و داده‌ها از طریق پرسش‌نامه محقق ساخته جمع‌آوری شد. جامعه آماری شامل ۳۸۴ زن از شهر اردبیل بود که با استفاده از فرمول کوکران و نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. برای تحلیل داده‌ها از آزمون t تک نمونه‌ای در SPSS و مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) و تحلیل عاملی تأییدی (CFA) در AMOS استفاده گردید. نتایج نشان داد که وضعیت شاخص‌های شش‌گانه مرتبط با شهر دوستدار زنان در اردبیل نامطلوب بوده و زیر سطح متوسط (عدد مرجع ۳)، کیفیت قرار دارد. همچنین، نتایج تحلیل مسیر در AMOS نشان داد که بعد محیطی ($\beta = ۰/۶۴$) بیشترین تأثیر را بر بهبود کیفیت محیط‌های شهری دارد پس از آن، ابعاد کالبدی ($\beta = ۰/۵۶$)، دسترسی‌پذیری ($\beta = ۰/۵۴$)، سلامت ($\beta = ۰/۴۶$)، اجتماعی - فرهنگی ($\beta = ۰/۳۹$)، ایمنی - امنیت ($\beta = ۰/۳۷$)، قرار دارند. این پژوهش بر اهمیت عوامل محیطی و کالبدی در شکل‌گیری فضاهای شهری مناسب برای زنان تأکید دارد؛ بنابراین، برنامه‌ریزان شهری باید این مؤلفه‌ها را در اولویت قرار دهند تا زمینه مشارکت بیشتر زنان در فضاهای شهری فراهم شود.	نوع مقاله: مقاله پژوهشی
	تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۲۱
	تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۳/۱۶
	تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۱۲
	تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۵/۲۷
	واژگان کلیدی: امنیت اجتماعی، توانمندسازی زنان، کیفیت زندگی، فضای عمومی، نابرابری جنسیتی.

استناد: نصیری، پریا؛ محمدی، علیرضا؛ رحمتی، منصور و غفاری گیلانده، عطا. (۱۴۰۴). تحلیل مؤلفه‌های شهر دوستدار زنان، مطالعه موردی: شهر اردبیل. مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۱۵ (۲)، ۴۱-۲۳.

<http://doi.org/10.30488/gps.2025.485025.3794>

مقدمه

بیش از نیمی از جمعیت جهان در محیط‌های شهری زندگی می‌کنند و انتظار می‌رود این نسبت تا سال ۲۰۵۰ به ۷۰ درصد افزایش یابد. رشد سریع شهرنشینی، به‌ویژه در کشورهای درحال توسعه، چالش‌های قابل توجهی برای گروه‌های آسیب‌پذیر، از جمله زنان، ایجاد کرده است (United, 2022:2). رشد سریع شهرنشینی و تغییرات اجتماعی، چالش‌های مدیریتی و طراحی شهری ایجاد کرده است (مبری و همکاران، ۱۴۰۲: ۴). سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۶ دستور کار توسعه پایدار ۲۰۳۰ را معرفی کرد که شامل ۱۷ هدف توسعه پایدار (SDGs) و ۱۶۹ هدف فرعی است و بر اهمیت ایجاد فضاهای عمومی امن و فراگیر برای زنان تأکید می‌کند. با این حال این چالش‌ها به‌طور خاص بر گروه‌های اجتماعی آسیب‌پذیر، از جمله زنان، تأثیر می‌گذارد (Yadav and Kumari, 2021: 2). با وجود تأکیدات جهانی بر توسعه پایدار و اهمیت ایجاد فضاهای شهری امن و فراگیر، در بسیاری از جوامع، از جمله ایران، موانع ساختاری و فرهنگی همچنان دسترسی زنان به فضاهای عمومی را محدود می‌کند (Molina-Torres, 2021: 256). در ایران، این محدودیت‌ها با جنسیت و هنجارهای سنتی مرتبط است که زنان را بیشتر به حیطه فضای خصوصی محدود می‌کند. زنان در شهرهای متوسطی چون اردبیل با چالش‌هایی مانند کمبود امنیت، زیرساخت و خدمات مواجه‌اند. این چالش‌ها، به‌طور مستقیم احساس تعلق زنان به محیط‌های شهری و مشارکت آن‌ها در زندگی اجتماعی و اقتصادی شهر را کاهش می‌دهد (Abbasadeh, 2023; Efe Güney et al., 2022). مطالعات پیشین نشان می‌دهد که طراحی فضاهای شهری و وجود زیرساخت‌های مناسب می‌تواند تأثیر معناداری بر کیفیت زندگی روزمره زنان بگذارد. از سوی دیگر، دسترسی محدود زنان به خدمات، دانش و منابع در محیط‌های شهری، مانعی برای توانمندسازی اجتماعی و اقتصادی آن‌هاست (Chakraborty, 2019). از این منظر، ارزیابی وضعیت شهری از منظر شاخص‌های "شهر دوستدار زنان" نه تنها ابعاد مختلف این محدودیت‌ها را آشکار می‌سازد، بلکه فرصت‌های جدیدی برای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری‌های هدفمند ایجاد می‌کند. همچنین، نابرابری‌های جنسیتی موجود در عرضه استفاده از فضاهای عمومی شهر، موضوعی است که اخیراً بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. در واقع، در فضاهای شهری، جای کمتری برای زندگی روزمره زنان نسبت به مردان در نظر گرفته شده است. بیشتر جوامع از جمله جامعه ایران، زنان به‌خصوص زمانی که تنها باشند، نمی‌توانند از فضاهای عمومی شهر شامل پارک‌ها و خیابان‌ها به راحتی استفاده کنند، چرا که تصور می‌شود آنان به قلمروی فضای خصوصی تعلق دارند (فاضلیو ضیاجی، ۱۳۹۳: ۶۰). این مسئله باعث شده است که احساس تعلق به شهر نیز در زنان کمتر باشد، زیرا بدیهی است که احساس تعلق از استفاده و مصرف فضا حاصل می‌شود (روستا و احمدی، ۱۳۹۸: ۸۶). همچنین، دسترسی به حمل‌ونقل عمومی ایمن و کارآمد نقش مهمی در افزایش تحرک و آزادی زنان در فضاهای شهری ایفا می‌کند (Chakraborty, 2019). علاوه بر این، دسترسی به زیرساخت‌ها و خدمات ضروری مانند خدمات بهداشتی، آموزشی و اجتماعی، می‌تواند به بهبود کیفیت زندگی زنان کمک کند. مشارکت اجتماعی و اقتصادی زنان نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا فرصت‌های شغلی و مشارکت در تصمیم‌گیری‌های شهری می‌تواند به توانمندسازی زنان و ارتقای نقش آن‌ها در جامعه منجر شود (Liu, 2022). تحقیقات نشان می‌دهد که طراحی فضاهای شهری به‌ویژه بر زندگی روزمره زنان تأثیر بیشتری دارد (Androulaki et al. 2020: 294). ارزیابی وضعیت شهر اردبیل از منظر شاخص‌های شهر دوستدار زنان، می‌تواند چالش‌های زنان در دسترسی به فضاهای شهری را آشکار سازد. زنان این شهر با محدودیت‌هایی در امنیت، دسترسی به خدمات عمومی و فرصت‌های شغلی مواجه‌اند که موجب کاهش مشارکت اجتماعی و افت کیفیت زندگی‌شان می‌شود. از این رو، بررسی وضعیت اردبیل در چارچوب این شاخص‌ها ضروری است. با گسترش شهرنشینی، نیاز به برنامه‌ریزی شهری با رویکرد شهر دوستدار زنان افزایش یافته است. در شهرهایی مانند

اردبیل، کمبود زیرساخت‌های مناسب و محدودیت‌های فرهنگی، حضور زنان در فضاهای شهری را محدود می‌کند. این پژوهش با تمرکز بر مؤلفه‌های امنیت، سلامت، دسترسی‌پذیری و کیفیت فضاهای شهری، به شناسایی چالش‌ها و ارائه راهکارهایی برای بهبود وضعیت زنان می‌پردازد. هدف پژوهش، ارزیابی وضعیت شهر اردبیل از منظر شاخص‌های شهر دوستدار زنان و شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت زندگی زنان در این شهر است. برای تحقق این هدف، پژوهش به بررسی موارد زیر می‌پردازد:

- ۱) سنجش وضعیت شهر اردبیل از نظر مؤلفه‌های "شهر دوستدار زنان" چگونه است؟
- ۲) کدام یک از مؤلفه‌ها و شاخص‌های شهر دوستدار زنان در اردبیل از اهمیت بیشتری برخوردار است؟ و همچنین فرضیه‌های شامل به این موارد زیر است:
- ۱) وضعیت شهر اردبیل از نظر مؤلفه‌های "شهر دوستدار زنان" بالاتر از حد متوسط است.
- ۲) روابط ساختاری بین مؤلفه‌های "شهر دوستدار زنان" تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت زندگی زنان در اردبیل دارد. مطالعات متعددی در زمینه شهر دوستدار زنان انجام شده است. پژوهش گرمیسری‌نژاد و همکاران (۱۴۰۰) نشان می‌دهد که تنها ۳ مورد از ۱۵ متغیر ارزیابی‌شده از نظر زنان مطلوب بوده و به‌طور کلی کیفیت فضاهای عمومی برای آن‌ها نامناسب است. همچنین، پژوهش مرادی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۱) به ارتباط میان جنسیت و کنشگری سیاسی زنان پرداخته و روستا و احمدی (۱۳۹۸) نیز نشان داده‌اند که نورپردازی، شهرت محله و خوانایی مسیرها بیشترین تأثیر را بر احساس امنیت زنان دارند. همچنین، افه‌گونی^۱ و همکاران (۲۰۲۳) چهار حوزه زیرساخت اجتماعی شامل کفایت دسترسی، ایمنی و قابلیت استفاده را بررسی کرده و نتیجه گرفته‌اند که هیچ‌یک از مناطق مطالعه شده این معیارها را به‌طور کامل ندارند. علاوه بر این، جیانگا^۲ (۲۰۱۷) به بررسی تفاوت میان درک امنیت زنان و مردان در فضاهای عمومی پرداخته و مشخص می‌کند که الگوهای نظم یافته امنیت بیشتری نسبت به الگوهای طبیعی دارند. همچنین، پژوهش‌های دیگر مانند تحقیقات مطهری و همکاران (۱۴۰۰) و یاد او و کوماری^۳ (۲۰۲۱) نیز بر اهمیت پرداختن به مسائل جنسیتی در برنامه‌ریزی شهری تأکید می‌کنند. لی^۴ و همکاران (۲۰۱۹) نیز به این نتیجه رسیدند که رفتار مناسب با بانوان و ایجاد فضاهای اجتماعی و فرهنگی مناسب می‌تواند به بهبود شرایط زندگی شهری برای زنان کمک کند. این پژوهش از نظر گستردگی شاخص‌ها و عمق تحلیل، رویکردی نوآورانه دارد. برخلاف پژوهش‌های پیشین که عمدتاً به یک یا چند بُعد خاص از شهر دوستدار زنان پرداخته‌اند، این تحقیق با بهره‌گیری از مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) و تحلیل عاملی تأییدی (CFA)، شش شاخص اصلی شامل محیطی، کالبدی - فیزیکی، اجتماعی - فرهنگی، دسترسی‌پذیری، سلامت، و ایمنی و امنیت را به‌صورت هم‌زمان تحلیل کرده است. همچنین، تمرکز این مطالعه بر شهر اردبیل به‌عنوان نمونه‌ای از شهرهای متوسط ایران، وجه تمایز مهمی ایجاد می‌کند.

مبانی نظری

مفهوم "شهر دوستدار زنان" در چارچوب زیست‌پذیری توصیف می‌شود که به مشارکت زنان در سازوکارهای تصمیم‌گیری محلی و بهره‌مندی برابر از خدمات محلی بستگی دارد. شهر دوستدار زنان را می‌توان شهری برابری طلب ارزیابی کرد که موجب می‌شود زنان به‌طور مؤثرتری از حقوق شهری بهره‌مند شوند، در سازوکارها و فرایندهای

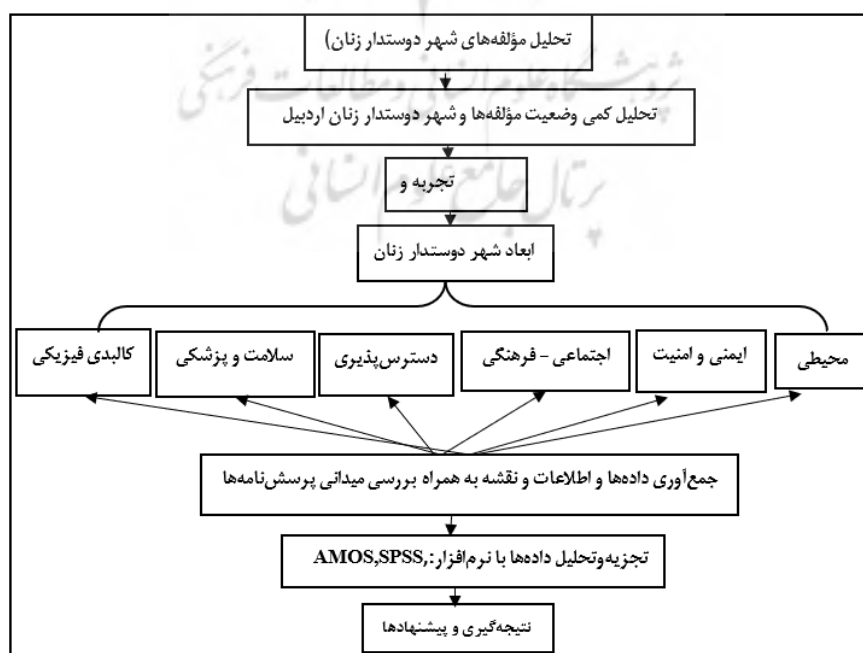
1. Afeghouni

2. Jiang

3. Yadav & Kumari

4. Li

تصمیم‌گیری محلی مشارکت کنند و استانداردهای زندگی برابر برای همه جنسیت‌ها فراهم شود (UN Women, 2024: 22). چنین شهری مکانی است که در آن هر فردی، صرف‌نظر از توان اقتصادی، جنسیت، قومیت، معلولیت، سن، وضعیت مهاجرت یا مذهب، قادر به مشارکت کامل در فرصت‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی شهرها باشد (Rebernik et al 2022: 3). در تعریف محیطی امن و دوستانه برای کودکان و زنان به دیدگاه‌های مختلف اقتصادی، فیزیکی، اجتماعی - فرهنگی، اکولوژیکی، سیاسی، اخلاقی و فیزیولوژیکی بستگی دارد (Lugosi et al., 2020). به‌ویژه محیط‌های دوستدار کودک، تعریف‌های متنوعی دارند و شامل فضاهایی مانند فضاهای سبز (Haltia-nurmi, 2024: 148). زمین‌های بازی، و امکاناتی برای تحرک مستقل هستند (اعلمی و همکاران ۱۴۰۲: ۱۰۸). همچنین این محیط‌ها به عدالت اجتماعی (Hashim & Yussof, 2017). مراقبت‌های بهداشتی. مشارکت کودکان در فرایندهای برنامه‌ریزی اهمیت می‌دهند (غلامی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۵۲). در این راستا، نظریه‌های متعددی به تحلیل و بررسی شرایط و حقوق زنان در جوامع پرداخته‌اند که از آن میان، نظریه‌های فمینیستی جایگاه ویژه‌ای دارند. نظریه‌های فمینیستی در طیف گسترده‌ای از دیدگاه‌ها، از فمینیسم لیبرال گرفته تا رادیکال و پست فمینیسم، به بررسی جایگاه زنان و عوامل تأثیرگذار بر تبعیض جنسیتی می‌پردازند (Linda & Priska, 2024: 206). فمینیسم لیبرال بر برابری حقوق قانونی و فرصت‌های اقتصادی برای زنان تأکید دارد و باور دارد که ایجاد فرصت‌های برابر می‌تواند بهره‌وری اجتماعی و فردی آنان را افزایش دهد. از سوی دیگر، فمینیسم رادیکال با تمرکز بر نقد ساختارهای اجتماعی و فرهنگی، تغییرات عمیق‌تری در نظام‌های موجود برای حذف تبعیض‌های سیستماتیک پیشنهاد می‌کند. در دهه‌های اخیر، نظریه پست فمینیسم به‌صورت درک تفاوت‌ها و تنوع تجربیات زنان در جوامع مختلف توجه دارد (Bertrand, & Perrin, 2023: 70). این مقاله بر اساس نظریه فمینیسم زیست‌پذیری نوشته شده است که ارتباط نزدیکی با مفهوم شهر دوستدار زنان دارد. این نظریه بر این باور است که شهرها باید فضایی برابر، ایمن و پایدار برای همه جنسیت‌ها، به‌ویژه زنان، فراهم کنند. بنابراین مفاهیم و شاخص‌های انتخاب‌شده در این پژوهش، مبنای طراحی مدل مفهومی بوده‌اند تا نقش و تأثیر مؤلفه‌های مختلف در تحقق شهر دوستدار زنان بررسی شود. این مدل ابعاد و روابط آن‌ها را به‌صورت روشن‌تر نشان می‌دهد.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش پژوهش

این پژوهش کاربردی و توصیفی - تحلیلی است و داده‌ها به روش کتابخانه‌ای و میدانی گردآوری شده‌اند. در روش کتابخانه‌ای از مطالعات داخلی و خارجی به‌منظور تدوین چارچوب نظری و شاخص‌ها استفاده گردید. در بخش میدانی، اطلاعات از طریق پرسش‌نامه‌ای با ۵۸ گویه و طیف لیکرت پنج گزینه‌ای جمع‌آوری شدند. تعداد جامعه آماری ۲۹۳۹۹۷، شامل شهروندان شهر (ساکنین زنان) اردبیل بوده که تعداد نمونه با استفاده از فرمول کوکران، ۳۸۴ پرسشنامه مشخص گردید. روش نمونه‌گیری سیستماتیک به‌صورت تصادفی ساده جمع‌آوری گردید، در بخش انتخاب متغیرها، ۶ شاخص اصلی شامل محیطی، ایمنی و امنیت، اجتماعی-فرهنگی، دسترس‌پذیری، سلامت، و کالبدی-فیزیکی به دلیل ارتباط مستقیم با کیفیت زندگی زنان در شهر و شاخص‌های توسعه شهری انتخاب شده‌اند. این شاخص‌ها به شناسایی متغیرهای مؤثر بر تجربه زیست شهری زنان کمک می‌کنند و پایه‌های تئوریک تحقیق را تشکیل می‌دهند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بود و گویه‌های اندازه‌گیری هر کدام از متغیرها در جدول شماره (۲) ارائه شده است.

برای بررسی پایایی ابزار پژوهش، ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد که با مقدار ۰/۹۵۰ نمایانگر پایایی بسیار مطلوب پرسشنامه است. همچنین، برای ارزیابی روایی پرسش‌نامه از تحلیل عاملی تأییدی (CFA) و برای تحلیل داده‌ها از آزمون T تک نمونه‌ای در نرم‌افزار SPSS استفاده شد. همچنین، مدل‌سازی اثرات با روش مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) در نرم‌افزار AMOS انجام گرفت. روش SEM به دلیل توانایی بررسی روابط مستقیم و غیرمستقیم میان متغیرها، ترکیب تحلیل عاملی و رگرسیون، و امکان تصویرسازی گرافیکی انتخاب شد. در این پژوهش، مدل عاملی مرتبه دوم برای تحلیل عوامل شش‌گانه به کار گرفته شد که به شناسایی روابط پیچیده بین متغیرها و ارزیابی برازش مدل بر اساس شاخص‌هایی مانند RMSEA و CFI کمک کرد.

جدول ۱. مقدار مطلوبیت آلفای کرونباخ شاخص‌های پژوهش

عامل	نماگر	آلفای کرونباخ
محیطی	۱۰	۰/۷۲۰
ایمنی و امنیت	۱۱	۰/۸۳۰
فرهنگی و اجتماعی	۹	۰/۷۲۱
دسترس‌پذیری	۱۰	۲/۸۵
سلامت	۸	۰/۸۴۸
کالبدی و فیزیکی	۱۰	۷/۷۰
مجموع	۵۸	۰/۹۵۰

جدول ۲. شاخص‌ها و نماگرهای مورد استفاده در پژوهش شهر دوستدار زنان

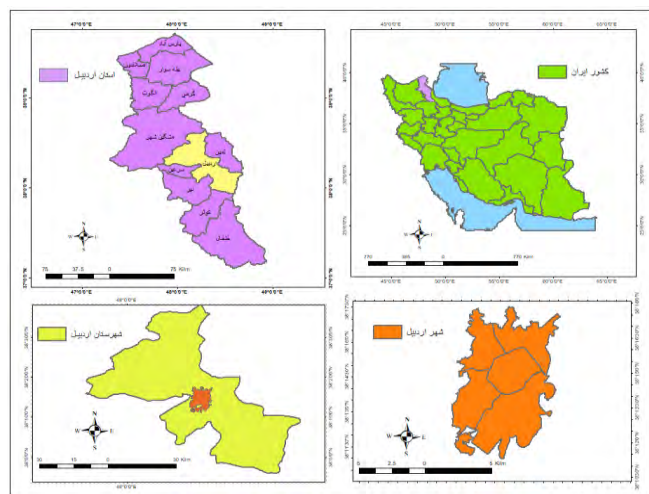
ابعاد	زیر شاخص‌ها	گویه
محیطی	فضای سبز دوستانه	فضای پیاده‌روی، مسیر دوچرخه‌سواری، حمل‌ونقل عمومی، تنوع کاربری‌ها و فعالیت‌های شهری، سیما و منظر (مسائل کالبدی و کارکردی)، خوانایی فضاهای شهری، مبلمان و تجهیزات، فضای سبز و پارک‌ها و میدان‌ها، فضای شاد و ارتباط با دوستان (شهربازی)، تناسبات بصری و زیست‌محیطی، استقرار مناسب پوشش گیاهی و عناصر طبیعی،
ایمنی و امنیت	امنیت	امنیت تردد شبانه در شهر، امنیت روانی، نظارت‌های عمومی و رسمی و حضور پلیس، ایجاد یک محیط شهری ایمن برای زنان، امنیت اجتماعی، دسترسی به خدمات آموزشی (مدرسه)، دسترسی به خدمات ورزشی و تفریحی، دسترسی به مراکز فرهنگی (کتابخانه، سینما و...)، دسترسی به خدمات بهداشتی (درمانگاه، مرکز بهداشت و...)، دسترسی به مرکز محله (سوپرمارکت، نانوايي و...)، حمایت اجتماعی و خدمات، امکانات مراقبتی،
	ایجاد و طراحی محیط‌های مفرح	کیفیت مناسب برای پیاده‌روی، تنوع فعالیت‌ها، کیفیت فعالیت‌ها و کاربری زمین، برگزاری جشنواره و نمایشگاه‌های جذاب برای زنان، تقویت مکان‌های تاریخی و فرهنگی شهر در راستای ارتقای مشارکت زنان، آسایش بصری و

و سرگرم کننده		محیطی
اجتماعی - فرهنگی	حس تعلق به فضا	امکان دخل و تصرف توسط استفاده کنندگان از فضا به ویژه کودکان، نظارت ساکنان و استفاده کنندگان در فضای محله، مشارکت زنان در شهر، تقویت حس تعلق به فضا، هویت مکان
	آموزش و فرهنگ	کاربرد مناسب رنگ، نظارت و مراقبت از فضا و جاده و اجتماع پذیری فضا، وجود نظارت اجتماعی، مؤسسات معماری، وجود نظارت رسمی و غیررسمی
	عدالت محور	عدالت در توزیع برابر و عادلانه امکانات، انجام طرح های محله در زمان تعیین شده، استفاده معقولانه از منابع و امکانات، عدالت جنسیتی
	مشارکت و ارزش دهی به زنان	استفاده از نظرات زنان در طراحی محیط توسط طراحان و برنامه ریزان و مسئولین محلی زنان در شهر، تجارب محلی آموزش
	خدمات	دسترسی به خدمات آموزشی (مدرسه)، دسترسی به خدمات ورزشی و تفریحی، دسترسی به مراکز فرهنگی (کتابخانه، سینما و...)، دسترسی به مرکز محله (سوپرمارکت، نانوائی و...)، حمایت اجتماعی و خدمات، امکانات مراقبتی،
دسترس پذیری	دسترسی سلامت	دسترسی به خدمات بهداشتی (درمانگاه، مرکز بهداشت و...)، مطلوبیت فضاهای شهری در افزایش سلامتی ذهنی و روحی روانی،
	کالبدی فیزیکی	راهکارهای آسان برای دسترس زنان، برنامه ریزی محیطی و دسترسی به تحرک کافی برای زنان، کیفیت دسترسی در خیابان و پیاده راهها، میزان مسافت طی شده و جهت دسترسی (پیاده) به فضاهای عمومی شهری، میزان دسترسی به فضاهای سبز (بوستان، پارک، پارک جنگلی و غیره)، میزان دسترسی به پاتوق های محلی (فضاها و مکان هایی جهت حضور اقشار مختلف مردم برای گفتگو، استراحت، سرگرمی و تعاملات اجتماعی...)، دسترسی به فضاهای عمومی برای هم نشینی و گفتگوهای دوستانه گروهی زنان، دسترسی به شغل با حقوق و شرایط کار مناسب برای زنان، زندگی بدون خشونت در دسترس زنان، دسترسی به فضای زندگی ایمن و کافی برای زنان، میزان امکانات مراقبتی در فضای عمومی شهری

منبع: (خوارزمی و همکاران، ۱۳۹۹ و عبدالله زاده و همکاران، ۱۳۹۷ و رشید کلویر و همکاران، ۱۳۹۹ و فاضلی و ضیایی، ۱۳۹۳، Rebernik et al 2020, Memela and Maharaj, 2018, Jianga 2017).

محدوده مورد مطالعه

پژوهش حاضر در شهر اردبیل، مرکز استان اردبیل واقع در شمال غربی ایران، انجام شده است. این شهر با موقعیت جغرافیایی ۴۸ درجه و ۱۵ تا ۱۹ دقیقه طول شرقی و ۳۸ درجه و ۱۱ تا ۱۷ دقیقه عرض شمالی، در دشت اردبیل و در ناحیه ای نیمه خشک و نیمه مرطوب قرار دارد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). شهر اردبیل با جمعیتی بالغ بر حدود ۵۲۹,۳۷۴ نفر (طبق آخرین سرشماری در سال ۱۳۹۵)، یکی از شهرهای مهم و تاریخی شمال غربی ایران است. در این شهر، زنان بخش قابل توجهی از جمعیت را تشکیل می دهند و بر اساس آمارهای اخیر، تعداد زنان حدود ۲۶۰,۰۰۰ نفر برآورد می شود. این شهر با پیشینه ای غنی و موقعیت استراتژیک، از اهمیت ویژه ای در منطقه برخوردار است و تحقیقاتی که روی وضعیت زنان در این شهر انجام می شود می تواند تأثیر قابل توجهی بر بهبود شرایط زندگی آنان داشته باشد. بنابراین شکل زیر و موقعیت جغرافیایی مورد مطالعه را نشان می دهد.

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی شهر اردبیل

یافته‌ها

در این پژوهش، بیشتر پاسخگویان متأهل (۵۹٪) و باقی مجرد (۴۰٪) بودند. بیشترین گروه سنی در بازه ۳۱ تا ۴۰ سال (۳۱٪) قرار داشت. از نظر تحصیلات، بیشتر افراد لیسانس (۲۹٪) یا دیپلم (۲۴٪) داشتند. همچنین، دانشجویان (۲۷٪)، بیکاران (۲۰٪) و کارمندان (۱۹٪) گروه‌های اصلی شغلی را تشکیل می‌دادند.

ارزیابی وضعیت شهر از نظر بعد محیطی

برای بررسی تأثیر مؤلفه‌های شهر دوستدار زنان بر بعد محیطی شهر اردبیل، از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است (جدول ۳). یافته‌ها نشان می‌دهد که اغلب مؤلفه‌های محیطی، به‌جز شادابی و سرزندگی زنان، استفاده از فضاهای عمومی برای تفریح و وجود فضاهای سبز، دارای میانگینی کمتر از حد متوسط هستند. این نتایج نشان می‌دهد که شاخص محیطی در اردبیل ضعیف ارزیابی شده است (میانگین کلی ۲/۸۳) و فرضیه پژوهش رد می‌شود.

جدول ۳. بررسی وضعیت تأثیر مؤلفه‌های (بعد محیطی) مورد مطالعه

شاخص	مؤلفه‌ها	آماره T	درجه آزادی	معناداری	میانگین	اختلاف میانگین	انحراف معیار	فاصله اطمینان حد بالا حد پایین
محیطی	امکانات پیاده‌روی برای زنان در فضاهای عمومی	-۶/۲۸۸	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۶۴	-۳/۵۹۳۸	۱/۱۱۹	-۴۷۱۷ -۲۰۱۳
	امکان دوچرخه‌سواری در فضاهای عمومی	-۹/۷۵۱۰	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۳۵	-۶/۰۹۳۸	۱/۰۸۸	-۷۱۸۵ -۵۰۰۲
	جاذبیت فضاهای عمومی	-۲/۴۲۵	۳۸۳	۰/۰۱۶	۲/۸۶	-۱/۴۰۶۳	۱/۱۳۶	-۲۵۴۶ -۰/۲۶۶
	طراحی خلایقه فضاهای عمومی	-۷/۵۴۳	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۵۸	-۴/۱۴۰۶	۱/۰۷۵	-۵۲۲۰ -۳/۰۶۱
	تأثیر حضور در فضاهای عمومی بر شادابی و سرزندگی زنان	۳/۰۷۰	۳۸۳	۰/۰۰۲	۳/۱۸	۱/۸۷۵۰	۱/۱۹۶	۰/۶۷۷۴ ۳/۰۷۶
	هموار و بدون مانع بودن معابر	-۳/۰۰۱	۳۸۳	۰/۰۰۳	۲/۸۳	-۱/۶۹۲۷	۱/۱۰۵	-۲۸۰۲ -۰/۵۸۸۴
	مناسب بودن پوشش معابر برای قدم زدن	-۲/۳۳۰	۳۸۳	۰/۰۲۰	۲/۸۶	-۱/۳۴۵۲	۱/۱۳۱	-۲۴۹۷ -۰/۲۱۱
	رضایت گروه‌های مختلف زنان از فضاهای عمومی	-۲/۹۷۶	۳۸۳	۰/۰۰۳	۲/۸۴	-۱/۵۳۶۵	۱/۰۱۱	-۲۵۵۱ -۰/۵۲۱

استفاده از فضاهای عمومی برای تفریح	۲/۵۳۲	۳۸۳	۰/۰۱۲	۳/۱۴	۱/۴۵۸۳	۱/۱۲۸	۰/۳۲۶	۲۵۹۱/
وجود فضاهای سبز در محدوده سکونت	۸۸۲/	۳۸۳	۰/۳۷۸	۳/۰۴	۰/۴۶۸۸	۱/۰۴۱	-۰/۵۷۶	۱۵۱۳/
میانگین	۲/۸۳							

ارزیابی وضعیت شهر از نظر بعد ایمنی و امنیت

برای بررسی تأثیر مؤلفه‌های شهر دوستدار زنان بر بعد ایمنی و امنیت شهر اردبیل، از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است (جدول ۴). یافته‌ها نشان می‌دهد که اغلب مؤلفه‌های ایمنی و امنیت، به جز اوقات فراغت بیرون از منزل، برخورد بخش نگهبانی، احساس راحتی از پوشش و ایمنی کودکان، دارای میانگینی کمتر از حد متوسط هستند. این نتایج بیانگر آن است که شاخص ایمنی و امنیت در اردبیل ضعیف ارزیابی شده است (میانگین کلی ۲/۹۲) و فرضیه پژوهش رد می‌شود.

جدول ۴. بررسی وضعیت تأثیر مؤلفه‌ها (بعد ایمنی و امنیت) مورد مطالعه

شاخص	مؤلفه‌ها	آماره T	درجه آزادی	معناداری	میانگین	اختلاف میانگین	انحراف معیار	فاصله اطمینان حد پایین حد بالا
ایمنی و امنیت	احساس امنیت زنان هنگام پیاده‌روی	-۵/۵۰۸	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۶۷	-۳/۷۲۹	۱/۰۹۳	-۴/۱۷۰ -۱/۹۷۶
	رضایتمندی از فضاهای عمومی	-۱/۸۸۵	۳۸۳	۰/۳۷۷	۲/۹۵	-۰/۴۹۴۸	۱/۰۹۵	-۱/۵۹۴ -۰/۶۰۵
	نظارت‌های عمومی و حضور پلیس	-۳/۶۲۵	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۸۰	-۱/۹۲۷۱	۱/۰۴۱	-۲/۹۷۲ -۰/۸۸۲
	امنیت تردد شبانه	-۳/۵۸۳	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۷۹	-۲/۰۸۳۳	۱/۱۳۹	-۳/۲۲۷ -۰/۹۴۰
	اماکن امن برای دورهمی	-۳/۶۵۶	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۸۰	-۱/۹۲۹۲	۱/۰۶۰	-۳/۰۴۳ -۰/۹۱۵
	اوقات فراغت بیرون از منزل	۱/۷۵۳	۳۸۳	۰/۰۸۰	۳/۰۹	۰/۹۱۱۵	۱/۰۱۹	-۰/۱۱۱ -۱/۹۳۴
	رضایت از روشنایی فضاهای عمومی	-۲/۱۰۴	۳۸۳	۰/۰۳۶	۲/۸۹	-۱/۰۶۷۷	۰/۹۹۴	-۰/۲۰۶۵ -۰/۰۷۰
	برخورد بخش نگهبانی	۶/۰۹۸	۳۸۳	۰/۰۰۰	۳/۳۴	۳/۴۱۱۵	۱/۰۹۶	۲/۳۱۱ -۴/۵۱۱
	احساس راحتی و رضایت از پوشش	۱/۶۸۶	۳۸۳	۰/۰۹۳	۳/۰۸	۰/۸۵۹۴	۰/۹۹۸	-۰/۱۴۳ -۱/۸۶۲
	ایمنی و امنیت کودکان	۲/۹۲	۳۸۳	۰/۷۷۰	۳/۰۱	۰/۱۵۶۳	۱/۰۴۷	-۰/۸۹۴ -۱/۲۰۷
	وجود دوربین مداربسته	-۶/۱۲۱	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۶۷	-۳/۲۸۱۳	۱/۰۵۰	-۴/۳۳۵ -۲/۲۲۷
میانگین	۲/۹۲							

ارزیابی وضعیت شهر از نظر بعد اجتماعی - فرهنگی

برای بررسی تأثیر مؤلفه‌های شهر دوستدار زنان بر بعد اجتماعی - فرهنگی شهر اردبیل، از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است (جدول ۵). یافته‌ها نشان می‌دهد که اغلب مؤلفه‌های اجتماعی - فرهنگی، به جز تأثیر اماکن بر هویت زنان، جذابیت جشنواره‌ها و نمایشگاه‌ها، و استفاده از فضاهای عمومی برای فعالیت‌های ضروری، دارای میانگینی کمتر از حد متوسط هستند. این نتایج بیانگر آن است که شاخص اجتماعی - فرهنگی در اردبیل ضعیف ارزیابی شده است (میانگین کلی ۲/۷۸) و فرضیه پژوهش رد می‌شود.

جدول ۵. بررسی وضعیت تأثیر مؤلفه‌ها (بعد اجتماعی-فرهنگی) مورد مطالعه

شاخص	مؤلفه‌ها	آماره T	درجه آزادی	معناداری	میانگین	اختلاف میانگین	انحراف معیار	فاصله اطمینان حد پایین حد بالا
تأثیر اماکن بر هویت زنان		۵/۱۶۱	۳۸۳	۰/۰۰۰	۳/۲۷	۲۷۶۰۴	۱/۰۴۸	۱۷۰۹ - ۳۸۱۲
مشارکت زنان در مکان‌های تاریخی و فرهنگی		-۷/۲۶۸	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۶۱	-۳۸۰۲۱	۱/۰۲۵	-۴۸۳۱ - ۲۷۲۴
کلاس‌ها و برنامه‌های آموزشی برای زنان		-۳/۷۳۴	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۸۰	-۱۹۲۷۱	۱/۰۱۱	-۲۹۴۲ - ۰۹۱۲
تجارب آموزشی زنان		-۶/۰۴۶	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۶۱	-۳۸۲۸۱	۱/۰۷۹	-۴۹۱۲ - ۲۷۴۵
جذابیت جشنواره‌ها و نمایشگاه‌ها برای زنان		۸/۵۵۲	۳۸۳	۰/۰۰۰	۳/۴۷	۴۷۳۹۶	۱/۰۸۶	۳۶۵۰ - ۵۸۲۹
فعالیت‌های فرهنگی در فضاهای عمومی		-۹/۸۰۴	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۵۲	-۴۷۳۹۶	۰/۹۴۷	-۵۰۶۹۰ - ۳۷۸۹
مفهوم عدالت جنسیتی		-۶/۳۵۰	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۶۱	-۳۸۸۰۲	۱/۱۹۷	-۵۰۸۲ - ۲۶۷۹
رضایتمندی و مشارکت اجتماعی و سیاسی زنان		-۶/۶۰۰	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۶۳	-۳۶۷۱۹	۱/۰۹۰	-۴۷۶۶ - ۲۵۷۸
استفاده از فضاهای عمومی برای فعالیت‌های ضروری		۲/۰۷۲	۳۸۳	۰/۰۳۹	۳/۱۰	۱۰۶۷۷	۱/۰۰۹	۰۰۵۴ - ۲۰۸۱
میانگین کل				۲/۷۸				

ارزیابی وضعیت شهر از نظر بعد دسترس‌پذیری

برای بررسی تأثیر مؤلفه‌های شهر دوستدار زنان بر بعد دسترس‌پذیری شهر اردبیل، از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است (جدول ۶). یافته‌ها نشان می‌دهد که اغلب مؤلفه‌های دسترس‌پذیری، به‌جز دسترسی به خدمات آموزشی (مدرسه) و رضایت از دسترسی به اماکن مذهبی، دارای میانگینی کمتر از حد متوسط هستند. این نتایج بیانگر آن است که شاخص دسترس‌پذیری در اردبیل ضعیف ارزیابی شده است (میانگین کلی ۲/۸۵) و فرضیه پژوهش رد می‌شود.

جدول ۶. بررسی وضعیت تأثیر مؤلفه‌ها (بعد دسترس‌پذیری) مورد مطالعه

شاخص	مؤلفه‌ها	آماره T	درجه آزادی	معناداری	میانگین	اختلاف میانگین	انحراف معیار	فاصله اطمینان حد پایین حد بالا
میزان دسترسی شما به پاتوق‌های محلی		-۶/۹۲۱	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۶۴	-۳۵۱۵۶	۰/۹۹۵	-۴۵۱۴ - ۲۵۱۷
دسترسی به شغل با حقوق و شرایط کار مناسب برای زنان		-۳/۰۲۹	۳۸۳	۰/۰۰۳	۲/۸۳	-۱۶۱۴۶	۱/۰۴۴	-۲۰۶۶۳ - ۰۵۶۶
زندگی بدون خشونت برای زنان		-۱/۹۳۱	۳۸۳	۰/۰۵۴	۲/۸۹	-۱۰۱۵۶	۱/۰۳۰	-۲۰۵۰ - ۰۰۱۹
دسترسی به فضای زندگی ایمن و کافی برای زنان		-۳/۱۷۵	۳۸۳	۰/۰۰۲	۲/۸۳	-۱۶۴۰۶	۱/۰۱۲	-۲۶۵۷ - ۰۶۲۵
امکانات مراقبتی در فضای عمومی		-۴/۴۶۳	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۷۷	-۲۲۹۱۷	۱/۰۰۶	-۳۳۰۱ - ۱۲۸۲
دسترسی به خدمات آموزشی (مدرسه)		۵۸۰	۳۸۳	۰/۵۶۲	۳/۰۲	۰۲۸۶۵	۰/۹۶۷	-۰۶۸۵ - ۵۷/۱۲
دسترسی به مراکز فرهنگی (کتابخانه، سینما، ورزشگاه و...)		-۵/۲۲۴	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۷۴	-۲۵۵۲۱	۰/۹۵۷	-۳۵۱۳ - ۱۵۹۲
رضایت از صندلی‌ها و نیمکت‌های پارک		-۱/۳۹۹	۳۸۳	۰/۱۶۳	۲/۹۲	-۰۷۵۵۲	۱/۰۵۸	-۱۸۱۷ - ۰۳۰۹۶
دسترسی به مرکز محله‌ای		-۱/۶۸۹	۳۸۳	۰/۰۹۰	۲/۹۰	-۰۹۱۱۵	۱/۰۵۱	-۱۹۶۷ - ۰۱۴۴

(سوپرمارکت، نانوائی و...) و حمایت اجتماعی							رضایت از دسترسی به اماکن مذهبی	
۲/۱۲۲	۳۸۳	۰/۰۳۴	۳/۱۱	۱/۱۹۷۹	۱/۱۰۵	۰/۰۸۸	۲۳۰۸	میانگین کل
۲/۸۵								

ارزیابی وضعیت شهر از نظر بعد سلامت

در این پژوهش، تأثیر مؤلفه‌های 'شهر دوستدار زنان' بر بعد سلامت اردبیل با آزمون T تک نمونه‌ای (جدول ۷) بررسی شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که اغلب مؤلفه‌های سلامت، به جز کاهش وزن و تناسب‌اندام، رضایتمندی از دسترسی به خدمات بهداشتی عمومی، تأثیر مطلوبیت فضاهای شهری بر سلامت روانی و تأثیر خدمات بهداشتی بر کیفیت زندگی، دارای میانگینی کمتر از حد متوسط هستند. این نتایج بیانگر آن است که شاخص سلامت در اردبیل ضعیف ارزیابی شده است (میانگین کلی ۲/۹۸) و فرضیه پژوهش رد می‌شود.

جدول ۷. بررسی وضعیت تأثیر مؤلفه‌ها (بعد سلامت) مورد مطالعه

شاخص	مؤلفه‌ها	آماره T	درجه آزادی	معناداری	میانگین	اختلاف میانگین	انحراف معیار	فاصله اطمینان حد پایین	فاصله اطمینان حد بالا
سلامت	دسترسی به خدمات بهداشتی و پزشکی عمومی و کاهش اضطراب و استرس	-۱/۹۵۱	۳۸۳	۰/۰۵۲	۲/۸۹	-۱/۰۶۷۷	۱/۰۷۲	-۲/۱۴۴	۰/۰۸
	کاهش خشونت در خانواده	-۵/۶۹۸	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۶۹	-۳/۰۷۲۲۹	۱/۰۵۶	-۴/۱۳۳	-۲/۰۱۳
	تأثیر حضور در فضاهای عمومی بر سلامتی زنان	-۳/۷۱۶	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۸۱	-۱/۸۷۵۰	۰/۹۸۸	-۲/۸۶۷	-۰/۸۸۳
	کاهش وزن و تناسب‌اندام	-۰/۲۰۸	۳۸۳	۰/۸۳۶	۳/۰۱	۰/۱۰۴۲	۰/۹۸۲	-۰/۸۸۲	۱/۰۹۰
	رضایتمندی از دسترسی به خدمات بهداشتی عمومی	۲/۴۱۷	۳۸۳	۰/۰۱۶	۳/۱۱	۱/۱۷۱۹	۰/۹۵۰	۰/۲۱۹	۲/۱۲۵
	دسترسی به فضاهای سالم و خدمات بهداشتی برای زنان در شهر دوستدار زنان	-۱/۸۳۰	۳۸۳	۰/۴۰۷	۲/۹۵	-۰/۴۹۴۸	۱/۱۶۷	-۱/۶۶۶	۰/۶۷۷
	تأثیر مطلوبیت فضاهای شهری بر سلامتی ذهنی و روحی روانی	۴/۷۹۵	۳۸۳	۰/۰۰۰	۳/۲۶	۲/۶۳۰۲	۱/۰۷۴	۱/۵۵۲	۳/۷۵۳
	تأثیر خدمات بهداشتی به زنان بر کیفیت زندگی	۳/۳۸۴	۳۸۳	۰/۰۰۱	۳/۱۷	۱/۷۹۶۹	۱/۰۴۰	۰/۷۵۳	۲/۸۴۱
۲/۹۸								میانگین کل	

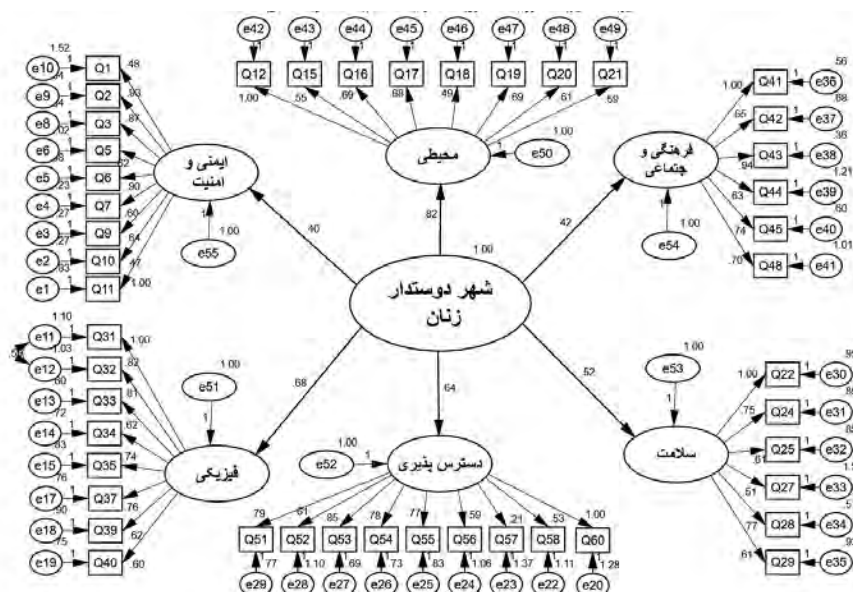
ارزیابی وضعیت شهر از نظر بعد کالبدی و فیزیکی

برای بررسی تأثیر مؤلفه‌های شهر دوستدار زنان بر بعد کالبدی و فیزیکی شهر اردبیل، از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است (جدول ۸). یافته‌ها نشان می‌دهد که اغلب مؤلفه‌های کالبدی و فیزیکی، به جز برنامه‌ریزی محیطی و دسترسی به تحرک کافی برای زنان، رضایتمندی از دسترسی به بازار، کیفیت دسترسی به خیابان و پیاده‌راه‌ها، و مسافت طی شده برای دسترسی به فضاهای عمومی، دارای میانگینی کمتر از حد متوسط هستند. این نتایج بیانگر آن است که شاخص کالبدی و فیزیکی در اردبیل ضعیف ارزیابی شده است (میانگین کلی ۲/۸۹) و فرضیه پژوهش رد می‌شود.

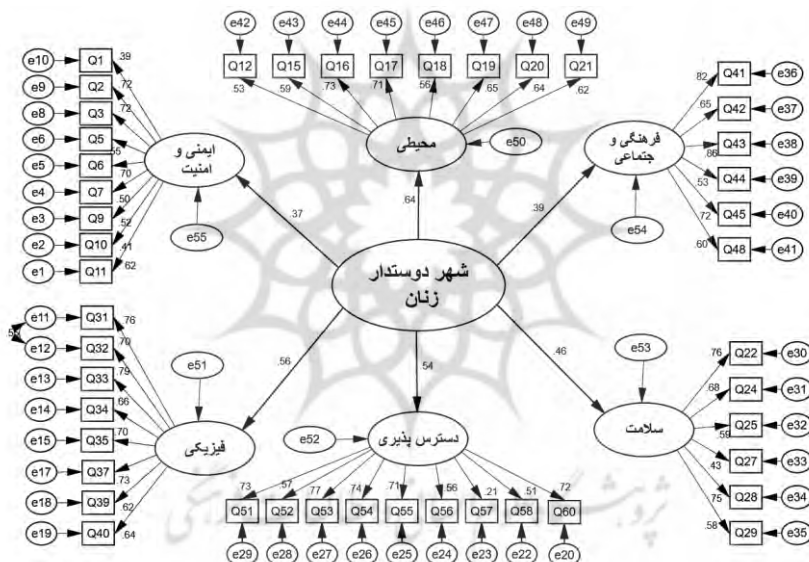
جدول ۸. بررسی وضعیت تأثیر مؤلفه‌ها (بعد کالبدی و فیزیکی) مورد مطالعه

شاخص	مؤلفه‌ها	آماره T	درجه آزادی	معناداری	میانگین	اختلاف میانگین	انحراف معیار	فاصله اطمینان حد پایین حد بالا
فیزیکی	دسترسی به فضاهای عمومی برای هم‌نشینی و گفتگوهای دوستانه گروهی زنان	-۳/۲۷۵	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۸۲	-۱/۷۷۰۸	۱/۰۵۹	-۲/۸۳۴ -۰/۷۰۸
	دسترسی به خدمات ورزشی در فضای عمومی شهری	-۵/۱۷۴	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۷۴	-۲/۵۲۶۰	۰/۹۵۶	-۳/۴۸۶ -۱/۵۹۶
	دسترسی زنان به فضای تفریحی و سرگرمی در فضاهای عمومی	-۱/۸۱۳	۳۸۳	۰/۰۷۱	۲/۹۳	-۰/۹۶۳۵	۱/۰۴۱	-۲/۰۰۹ -۰/۰۸۱
	مکان‌هایی با راهکارهای آسان برای دسترسی زنان	-۲/۷۱۶	۳۸۳	۰/۰۰۷	۲/۸۵	-۱/۴۰۶۳	۱/۰۱۴	-۲/۴۲۴ -۰/۳۸۸
	برنامه‌ریزی محیطی و دسترسی به تحرک کافی برای زنان	-۳/۹۵۹	۳۸۳	۰/۰۰۰	۳/۰۲	-۲/۰۸۳۳	۱/۰۵۱	-۳/۱۱۸ -۱/۰۴۹
	رضایتمندی از دسترسی به بازار (محلی و مدرن)	۳/۸۸	۳۸۳	۰/۶۹۸	۳/۰۲	۰/۲۰۸۲	۱/۰۵۱	-۰/۸۴۷ -۱/۲۶۴
	کیفیت دسترسی به خیابان و پیاده‌راهها	۲/۱۳۴	۳۸۳	۰/۰۳۴	۳/۱۰	۱/۰۴۱۷	۰/۹۶۱	۰/۰۷۷ -۲/۰۰۶
	دسترسی به کاربری‌های مختلف در فضاهای عمومی	-۵/۵۰۹	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۷۲	-۲/۷۳۴۴	۰/۹۷۲	-۳/۷۱۰ -۱/۷۵۹
	دسترسی به فضاهای سبز (بوستان، پارک، پارک جنگلی و غیره)	-۱/۶۲۳	۳۸۳	۰/۱۰۵	۲/۹۱	-۰/۸۵۹۴	۱/۱۰۳	-۱/۹۰۰ -۰/۱۸۱
	مسافت طی شده برای دسترسی به فضاهای عمومی (پیاده)	۶/۴۱	۳۸۳	۰/۵۲۲	۳/۰۴	۰/۴۱۷۸	۱/۲۷۵	-۰/۸۶۴ -۱/۶۹۹
میانگین کل						۲/۸۹		

در این بخش، نتایج تحلیل مسیر و برازش مدل‌سازی معادلات ساختاری ارائه می‌شود. برای ارزیابی روابط میان متغیرهای پژوهش، از نرم‌افزار AMOS استفاده شد. تحلیل‌ها شامل بررسی پایایی (CR) و روایی مؤلفه‌ها (AVE)، ضرایب مسیر، و شاخص‌های برازش مدل هستند. مدل ساختاری پژوهش از ۷ متغیر پنهان و ۵۸ متغیر آشکار تشکیل شده است که روابط پیچیده میان این متغیرها با هدف تحلیل وضعیت شهر از منظر مؤلفه‌های "شهر دوستدار زنان" طراحی گردیده است. نتایج این مدل ساختاری به‌وضوح نشان می‌دهند که از میان شاخص‌های تأثیرگذار بر این روابط، برخی از آن‌ها در مقایسه با دیگر شاخص‌ها از اهمیت بیشتری برخوردار هستند و آثار مشهودتری در تغییرات شرایط زندگی شهری و رفاه بانوان دارند.

شکل ۳. مدل تحلیلی عاملی تأییدی در حالت برآورد در حالت غیراستاندارد

شکل ۴. مدل تحلیلی عاملی تأییدی در حالت برآورد ضرایب استاندارد

برازش مدل‌های ساختاری به دو برازش کلی و جزئی انجام می‌گیرد در برازش جزئی، عامل محیطی از هشت متغیر اصلی امکانات پیاده‌روی برای زنان در فضاهای عمومی، طراحی خلاقانه فضاهای عمومی، تأثیر حضور در فضاهای عمومی بر شادابی و سرزندگی زنان، هموار و بدون مانع بودن معابر، مناسب بودن پوشش معابر برای قدم زدن، رضایت گروه‌های مختلف زنان از فضاهای عمومی، استفاده از فضاهای عمومی برای تفریح، وجود فضاهای سبز در محدوده سکونت تشکیل شده است. تأثیر حضور در فضاهای عمومی بر شادابی و سرزندگی زنان در شاخص اصلی محیطی دارای بیشترین وزن رگرسیون یعنی $0/73$ است و در مرتبه بعدی به ترتیب با وزن‌های رگرسیون هموار و بدون مانع بودن معابر و رضایت گروه‌های مختلف زنان از فضاهای عمومی $0/71$ و $0/65$ قرار دارند. متغیر پنهان کالبدی و فیزیکی از هشت متغیر دسترسی به فضاهای عمومی برای هم‌نشینی و گفتگوهای دوستانه گروهی زنان، دسترسی به خدمات ورزشی در فضای عمومی شهری، دسترسی زنان به فضای تفریحی و سرگرمی در فضاهای عمومی، مکان‌هایی با راهکارهای آسان

برای دسترسی زنان، برنامه‌ریزی محیطی و دسترسی به تحرک کافی برای زنان، کیفیت دسترسی به خیابان و پیاده‌راه‌ها، دسترسی به فضاهای سبز (بوستان، پارک، پارک جنگلی و غیره)، مسافت طی شده برای دسترسی به فضاهای عمومی (پیاده) تشکیل شده است که متغیر دسترسی زنان به فضای تفریحی و سرگرمی در فضاهای عمومی و دسترسی به فضاهای عمومی برای هم‌نشینی و گفتگوهای دوستانه گروهی زنان با وزن رگرسیون استاندارد ۰/۷۹ و ۰/۷۶ بیشترین اثر را در این عامل دارند. کمترین اثر متعلق به دسترسی به فضاهای سبز (بوستان، پارک، پارک جنگلی و غیره) است که نقش کمی در متغیر پنهان موردنظر ایفا می‌کند. مطابق با مدل دسترس‌پذیری از نه زیرمجموعه شامل میزان دسترسی شما به پاتوق‌های محلی، دسترسی به شغل با حقوق و شرایط کار مناسب برای زنان، زندگی بدون خشونت برای زنان، دسترسی به فضای زندگی ایمن و کافی برای زنان، امکانات مراقبتی در فضای عمومی، دسترسی به خدمات آموزشی (مدرسه)، دسترسی به مراکز فرهنگی (کتابخانه، سینما، ورزشگاه و...)، رضایت از صندلی‌ها و نیمکت‌های پارک، رضایت از دسترسی به اماکن مذهبی تشکیل یافته که متغیر دارای زندگی بدون خشونت برای زنان بیشترین اثر بار عاملی ۰/۷۷ و دسترسی به مراکز فرهنگی (کتابخانه، سینما، ورزشگاه و...) با وزن عاملی ۰/۲۱ کمترین مقدار را به خود اختصاص داده است. برای مدل‌سازی متغیر پنهان سلامت و پزشکی، متغیرهای پنهان دسترسی به خدمات بهداشتی و پزشکی عمومی و کاهش اضطراب و استرس، تأثیر حضور در فضاهای عمومی بر سلامتی زنان، کاهش وزن و تناسب‌اندام، دسترسی به فضاهای سالم و خدمات بهداشتی برای زنان در شهر دوستدار زنان، تأثیر مطلوبیت فضاهای شهری بر سلامتی ذهنی و روحی روانی، تأثیر خدمات بهداشتی به زنان بر کیفیت زندگی به کار گرفته شد. متغیر دسترسی به خدمات بهداشتی و پزشکی عمومی و کاهش اضطراب و استرس با وزن ۰/۷۶ بیشترین این اثر را در این عامل دارند و کمترین اثر هم دسترسی به فضاهای سالم و خدمات بهداشتی برای زنان در شهر دوستدار زنان از با ضرایب رگرسیون ۰/۴۳ قرار دارد. شاخص فرهنگی و اجتماعی شامل تأثیر اماکن بر هویت زنان، مشارکت زنان در مکان‌های تاریخی و فرهنگی، کلاس‌ها و برنامه‌های آموزشی برای زنان، تجربیات آموزشی زنان، جذابیت جشنواره‌ها و نمایشگاه‌ها برای زنان، رضایتمندی و مشارکت اجتماعی و سیاسی زنان، است. کلاس‌ها و برنامه‌های آموزشی برای زنان با وزن عاملی ۰/۸۶ بیشترین وزن رگرسیونی را دارد و کمترین وزن رگرسیونی با مقدار ۰/۵۳ تجربیات آموزشی زنان اختصاص دارد. در شاخص ایمنی و امنیت شامل رضایتمندی از فضاهای عمومی، احساس امنیت زنان هنگام پیاده‌روی، نظارت‌های عمومی و حضور پلیس، اماکن امن برای دوره‌می، اوقات فراغت بیرون از منزل، رضایت از روشنایی فضاهای عمومی، احساس راحتی و رضایت از پوشش، ایمنی و امنیت کودکان، وجود دوربین مداربسته تشکیل یافته است احساس امنیت زنان هنگام پیاده‌روی و نظارت‌های عمومی و حضور پلیس با وزن عاملی ۰/۷۲ بیشترین وزن رگرسیون را دارد و کمترین وزن رگرسیون ۰/۳۹ رضایتمندی از فضاهای عمومی مقدار را به خود اختصاص داده است. همچنین پس از تحلیل جزئی‌تر متغیرهای تشکیل‌دهنده شهر دوستدار زنان مشخص گردید که بیشترین وزن‌های رگرسیونی به متغیرهای، تأثیر حضور در فضاهای عمومی بر شادابی و سرزندگی زنان، دسترسی زنان به فضای تفریحی و سرگرمی در فضاهای عمومی، متغیر دارای زندگی بدون خشونت، دسترسی به خدمات بهداشتی و پزشکی عمومی و کاهش اضطراب و استرس، کلاس‌ها و برنامه‌های آموزشی برای زنان، احساس امنیت زنان هنگام پیاده‌روی و نظارت‌های عمومی و حضور پلیس به ترتیب وزن‌های رگرسیونی، ۰/۷۳، ۰/۷۹، ۰/۷۷، ۰/۷۶، ۰/۸۶، ۰/۷۲، قرار دارند و کمترین وزن‌های رگرسیونی به امکانات پیاده‌روی برای زنان در فضاهای عمومی، دسترسی به فضاهای سبز (بوستان، پارک، پارک جنگلی و غیره)، دسترسی به مراکز فرهنگی (کتابخانه، سینما، ورزشگاه و...)، دسترسی به فضاهای سالم و خدمات بهداشتی برای زنان در شهر

دوستدار زنان قرار دارد، تجارب آموزشی زنان، رضایتمندی از فضاهای عمومی. به ترتیب بار عاملی، ۰/۵۳، ۰/۶۲، ۰/۲۱، ۰/۴۳، ۰/۳۹، ۰/۰ اختصاص دارند.

نتایج جدول زیر حاکی از آن است که پارامترهای لامدا دارای تفاوت معناداری با مقادیر صفر می‌باشند در مقدار (P) در کلیه روابط فوق کمتر از ۰/۵ است که نشان می‌دهد کلیه روابط موجود در مدل موردحمایت داده‌های تجربی قرارگرفته‌اند.

جدول ۹. نماگرهای اصلی برازش مدل‌سازی معادلات ساختاری پژوهش (ضرایب رگرسیون برای کلیه متغیرها)

شاخص‌ها	کدها	نام متغیرها	ضریب برآورد (Estimate)	خطای استاندارد (s.e)	نسبت Z (CR)	مقدار احتمال P-value
شاخص‌های اصلی مدل‌سازی	F4	تأثیر مفهوم شهر دوستدار زنان «» محیطی	/۸۲۴	/۱۵۱	۵/۴۵۳	***
	F1	تأثیر مفهوم شهر دوستدار زنان «» ایمنی و امنیت	/۳۹۶	/۱۰۸	۳/۶۷۱	***
	F2	تأثیر مفهوم شهر دوستدار زنان «» کالبدی و فیزیکی	/۶۸۳	/۱۱۹	۵/۵۷۶	***
	F6	تأثیر مفهوم شهر دوستدار زنان «» اجتماعی و فرهنگی	/۴۱۸	/۱۰۲	۴/۱۰۲	***
	F5	تأثیر مفهوم شهر دوستدار زنان «» دسترسی‌پذیری	/۶۴۳	/۱۱۸	۵/۴۶۰	***
	F3	تأثیر مفهوم شهر دوستدار زنان «» سلامتی و پزشکی	۵۱۶۰	/۱۱۲	۴/۶۰۸	***

در جدول شماره (۱۰)، برخی از شاخص‌های نیکویی برازش مدل ساختاری تحقیق، ملاحظه می‌شوند. آزمون‌های نیکویی برازش، نشان‌دهنده این است که آیا داده‌ها در حالت کلی با مدل سازگاری دارد یا خیر؛ به عبارت دیگر آیا مدل در حالت کلی قابل قبول می‌باشد یا خیر. مطابق این جدول شاخص کای اسکوتر غیر معنادار برابر با ۱۹۷۵/۲۲۱ و سطح معنی‌داری (۰/۰۰۰) که نتیجه‌ای مطلوب را به نمایش می‌گذارد. همچنین کای اسکوتر نسبی برابر است با ۱/۹۹۹ که بسیار مناسب است. در شاخص‌های برازش تطبیقی مقادیر نزدیک به یک نشان‌دهنده برازش خوب است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود مقادیر برازش مقصد بزرگ‌تر از ۰/۵ است که نشان‌دهنده برازش خوب است. مقدار شاخص ریشه دوم میانگین خطای مربعات کوچک‌تر از ۰/۸٪ یعنی ۰/۷۱ است نشان‌دهنده یک برازش مناسب برای مدل است؛ بنابراین، با توجه به جدول زیر، مشخص می‌شود که تمامی ضرایب مسیرهای به‌دست‌آمده معنی‌دار است. به عبارتی نتایج به‌دست‌آمده از مدل قابل اعتماد بوده و می‌توان به استنباط و تفسیر آماری آن پرداخت.

جدول ۱۱. شاخص‌های نیکویی برازش مدل‌سازی معادلات ساختاری

شاخص	شاخص	مقدار به‌دست‌آمده	مقدار قابل تأیید	نتیجه
مطلق	CMIN	۱۹۷۵/۲۲۱		
	DF	۹۸۸	مقدار P بزرگ‌تر از ۰/۵	تأیید نیکویی برازش
	P	-		
نسبی	RMSEA	۰/۷۱	کوچک‌تر از ۰/۸	تأیید نیکویی برازش
	CMIN/DF	۱/۹۹۹	مقدار بین ۱ تا ۳	تأیید نیکویی برازش
	PNFI	۰/۴۸۰	مقدار بزرگ‌تر از ۰/۵	عدم تأیید نیکویی برازش
	PCFI	۰/۶۳۴	مقدار بزرگ‌تر از ۰/۵	تأیید نیکویی برازش
	IFI	۰/۶۷۰	مقدار بزرگ‌تر از ۰/۹	عدم تأیید نیکویی برازش
تطبیقی	CFI	۰/۶۶۴	مقدار بزرگ‌تر از ۰/۹	عدم تأیید نیکویی برازش

بحث

پژوهش حاضر باهدف شناسایی و تحلیل وضعیت شهر اردبیل از منظر مؤلفه‌های "شهر دوستدار زنان" نتایج مهمی را ارائه داده است. طبق یافته‌های این تحقیق، اکثریت شرکت‌کنندگان متأهل (۵۹٪) بوده و رده سنی غالب آن‌ها بین ۳۱ تا ۴۰ سال قرار داشته است. از نظر تحصیلی، بیشترین درصد شرکت‌کنندگان دارای مدرک لیسانس (۲۹٪) و کمترین آن‌ها دارای دکترای تخصصی (۷٪) بودند. در این پژوهش، شش شاخص شهر دوستدار زنان بررسی شد. این شاخص‌ها از طریق ۵۸ گویه تخصصی و ۴ گویه عمومی ارزیابی و تحلیل‌ها با استفاده از آزمون T تک نمونه‌ای و تحلیل عاملی تأییدی در نرم‌افزار AMOS انجام شد. نتایج آزمون T نشان داد شاخص‌های محیطی (۲/۸۳) و ایمنی-امنیت (۲/۹۲) نامطلوب‌اند. شاخص اجتماعی و فرهنگی با میانگین ۲/۷۸ و شاخص دسترسی‌پذیری با میانگین ۲/۸۵ نیز در دامنه ضعیف و نامطلوب قرار دارند. همچنین، شاخص سلامت با میانگین ۲/۸۵ و شاخص کالبدی-فیزیکی با میانگین ۲/۹۸ نیز وضعیت نامطلوبی را نشان می‌دهند. ه طور کلی، نتایج این پژوهش نشان داد که وضعیت شهر اردبیل در شاخص‌های شهر دوستدار زنان پایین‌تر از سطح متوسط است و نیازمند بازنگری در سیاست‌های شهری است.

در ادامه یافته‌های تحلیل مسیر پژوهش نشان داد از میان شاخص مورد مطالعه، عامل محیطی بیشترین بار عاملی را با وزن ۰/۶۴ به خود اختصاص داده و بیشتر از سایر عوامل مرتبط با مفهوم "شهر دوستدار زنان" در بهبود کیفیت محیط‌های شهری تأثیرگذار بوده است. پس از عامل محیطی عامل کالبدی و فیزیکی قرار دارد که با بار عاملی ۰/۵۶ در رتبه دوم قرار گرفته است. عامل‌های دسترسی‌پذیری، سلامت، فرهنگی و اجتماعی به ترتیب با وزن‌های عاملی ۰/۵۴، ۰/۴۶، ۰/۳۹، در رتبه‌های سوم، چهارم و پنجم قرار گرفته‌اند. در نهایت متغیرهای ایمنی و امنیت وجود دارد که با بار عاملی ۰/۳۷ در رتبه ششم قرار دارد بنابراین می‌توان گفت که در میان عوامل شاخص‌های شهر دوستدار زنان در شهر اردبیل عامل محیطی بیش از همه عوامل بر مرتبط با مفهوم "شهر دوستدار زنان" در بهبود کیفیت محیط‌های شهری تأثیرگذار بوده است.

در بررسی تطبیقی نتایج پژوهش حاضر با مطالعات مشابه، تفاوت‌ها و شباهت‌هایی در تأثیرگذاری عوامل مرتبط با کیفیت زندگی زنان مشاهده می‌شود. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مؤلفه‌های امنیت و دسترسی‌پذیری تأثیر قابل‌توجهی بر کیفیت زندگی زنان دارند. کمبود زیرساخت‌های مناسب، نورپردازی ناکافی و طراحی نامناسب مسیرهای پیاده‌روی، از مهم‌ترین موانع حضور زنان در فضاهای عمومی محسوب می‌شوند. این نتایج با یافته‌های گرمیسری‌نژاد و همکاران (۱۴۰۰) همخوانی دارد که نشان دادند تنها سه متغیر از میان ۱۵ متغیر بررسی‌شده برای زنان مطلوب بوده است؛ با این تفاوت که مطالعه حاضر تحلیل جامع‌تری از مؤلفه‌های مختلف ارائه داده و از مدل‌سازی معادلات ساختاری بهره گرفته است. همچنین، در بُعد دسترسی‌پذیری، یافته‌های این پژوهش مشابه با مطالعه مرادی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۱) است که بر اهمیت حساسیت‌های جنسیتی در برنامه‌ریزی شهری تأکید داشتند. با این حال، تفاوت‌هایی نیز مشاهده شد که ممکن است ناشی از تفاوت‌های نمونه‌گیری و شرایط بومی شهر اردبیل باشد. یافته‌های پژوهش همچنین نشان می‌دهد که نبود روشنایی مناسب، مسیرهای نامناسب پیاده‌روی و عدم نظارت کافی بر فضاهای عمومی، احساس ناامنی زنان را تشدید می‌کند. مطالعه Afeghouni و همکاران (۲۰۲۳) که به بررسی چهار حوزه اصلی زیرساخت اجتماعی شامل کفایت، دسترسی، ایمنی و قابلیت استفاده پرداخته بود، نشان داد که هیچ‌یک از مناطق مورد مطالعه به‌طور کامل این معیارها را ندارند. پژوهش حاضر نیز تأیید می‌کند که شاخص‌های کالبدی و دسترسی‌پذیری در اردبیل با مشکلات مشابهی روبه‌رو هستند. پایین بودن وضعیت شاخص‌های شهر دوستدار زنان نشان‌دهنده عدم توجه کافی به نیازهای زنان

در برنامه‌ریزی شهری است. مطالعاتی مانند Li و همکاران (۲۰۱۹) نیز تأکید کرده‌اند که ایجاد فضاهای اجتماعی و فرهنگی مناسب می‌تواند به بهبود کیفیت زندگی زنان کمک کند. یافته‌های این پژوهش نیز نشان داد که نبود فضاهای عمومی مناسب برای تعاملات اجتماعی، یکی از موانع اصلی مشارکت زنان در فعالیت‌های شهری محسوب می‌شود.

نتیجه‌گیری

فضای شهری بستری برای توسعه تعاملات اجتماعی و تجلی مشخصات اجتماعی - فرهنگی هر جامعه است و کانون اصلی این فضا را مفاهیمی همچون عدالت اجتماعی، دسترسی، مطلوبیت محیطی و امنیت تشکیل داده‌اند. با توجه به اینکه زنان نیمی از جمعیت کشور ما را تشکیل می‌دهند تحقیقات نشان داده است که کمتر به خواسته و نیازهای آنان عرصه‌های برنامه‌ریزی و فضاهای شهری توجه شده است و همواره حضور آن‌ها در جامعه به علت مسائلی مانند (حفظ کانون خانواده، مراقبت از فرزندان و اداره منزل مسکونی) با محدودیت‌هایی مواجه بوده است؛ بنابراین ضرورت توجه به این گروه از جامعه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ تا جایی بسیاری از مدیران و سیاست‌گذاران شهری موفقیت یک فضای شهری را مشروط به میزان استفاده بانوان و دختران از آن فضا می‌دانند.

نظریه‌مبنایی در این پژوهش نظریه فمینیسم در رابطه با شهر دوستدار زنان می‌باشد که به تبیین نقش فضای شهری در ارتباط با بانوان در شهر اردبیل می‌پردازد. همچنین بررسی‌های پیشینه نظری صورت گرفته نشان می‌دهد با تغییرات زندگی شهری مخصوصاً در کشورهای خاورمیانه توجه به علایق و ذائقه بانوان در شهرها بسیار ضروری است. در زمینه ادبیات تحقیق نیز مطالعات نشان داد که بین حضورپذیری زنان در فضاهای شهری با شاخص‌های دسترسی، مطلوبیت محیطی و ایمنی - امنیت جامعه رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. در نهایت باید گفت این پژوهش می‌تواند نقطه عطفی برای تحقیق درباره تعامل فضای شهری و جنسیت در شهر اردبیل باشد.

با توجه به کیفیت نسبتاً پایین شهر اردبیل از منظر شاخص‌های شهر دوستدار زنان، پیشنهادهایی برای بهبود آن ارائه می‌شود. در زمینه ایمنی و امنیت، افزایش حضور پلیس زن، بهبود روشنایی و توسعه فضاهای ایمن در محیط‌های عمومی ضروری است. در حوزه خدمات و دسترس‌پذیری، ایجاد فضاهای فرهنگی و تفریحی مختص زنان، تقویت حمل‌ونقل عمومی ایمن و افزایش تنوع کاربری‌های شهری باید موردتوجه قرار گیرد. بهبود زیرساخت‌های کالبدی، توسعه فضاهای سبز و طراحی مناسب شهری، حضور زنان را تسهیل می‌کند. ارتقای فرهنگ عمومی و اجتماعی نیز از طریق آموزش‌های عمومی، کمپین‌های آگاهی‌بخشی و افزایش مشارکت زنان در تصمیم‌گیری‌های شهری قابل تحقق است. در نهایت، بهبود شاخص‌های سلامت، با افزایش مراکز درمانی و مشاوره‌ای ویژه زنان و ارتقای خدمات سلامت روان، نقش مهمی در بهبود کیفیت زندگی زنان خواهد داشت.

حامی مالی

این مقاله که مستخرج از رساله دکتری است، فاقد حامی مالی می‌باشد.

سهم نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمامی بخش‌ها و مراحل پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر تشکر

نویسنده از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به‌ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقاله‌ها را انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نماید.

منابع

- اعلمی، رومینا؛ توکلی‌نیا، جمیله و محمدیان مصمم، حسن. (۱۴۰۲). تحلیل تطبیقی شهرهای ایران با تأکید بر شهر دوستدار کودک مطالعه موردی: کلان‌شهرهای تهران و اصفهان. *مجله آمایش جغرافیایی فضا*. ۱۳(۴)، ۱۱۸-۱۰۳. Doi: 10.0488/gps.2024.430897.3704
- خوارزمی، امیدعلی؛ جوهری، لیلا و خوارزمی، امیرعلی. (۱۳۹۹). ارزیابی شهر شاخص‌های دوستدار در کلان‌شهر مشهد. *دوفصلنامه جغرافیای اجتماعی شهر*، ۱ (۷)، ۲۱۰-۱۹۱. Doi:10.22103/JUSG.2020.2011
- رشیدکلویر، حجت‌الله؛ کریمی آذری، امیررضا و پوررضا، سید هادی. (۱۳۹۹). ارزیابی ایجاد مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک در شهر بندرانزلی. *فصلنامه دانش شهرسازی*. ۴ (۳)، ۵۱-۶۵. Doi: 10.2124/upk.2020.14181.127
- روستا، مریم، و احمدی، پردیس. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر عوامل سید هادی محیطی بر احساس امنیت زنان (نمونه موردی محله سهل‌آباد شیراز). *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران*، ۸(۱)، ۹۶-۸۵. Doi: 10.22108/ssoss.2019.111934.1
- طهری، فضیلت؛ نسترن، مهین، و اجالالی، حسین پرویز. (۱۴۰۰). ارزیابی کیفیت محیط شهر رشت از دیدگاه برنامه‌ریزی شهری تنوع‌گرا (با تأکید بر چهار گروه اجتماعی زنان، توان‌خواهان، سالمندان و کودکان). *پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*. ۹ (۳)، ۸۰۱-۸۳۳. Doi: 10.2059/jurbangeo.2021.318494.1456
- عبداللهی، علی‌اصغر و آذرنوش، فروغ. (۱۴۰۱). ارزیابی فضاهای شهری برای کودکان بر اساس اصول شهر دوستدار کودک (مطالعه موردی: شهر کرمان). *دوفصلنامه جغرافیای اجتماعی شهری*. ۹ (۱)، ۹۶-۷۷. Doi: 10.2103/JUSG.2022.2062
- غلامی، یونس؛ تقفی، مهدی، و حیدری، مریم. (۱۳۹۷). تأثیر عوامل اجتماعی اقتصادی در مشارکت شهروندان با تأکید بر مدیریت پسماند خانگی (نمونه موردی شهر گرگان). *مجله آمایش جغرافیایی فضا*. ۸(۳۰)، ۱۵۸-۱۴۹. <https://doi.org/10.30488/gps.2019.85841>
- فاضلی، نعمت‌الله و ضیاچی، محدثه. (۱۳۹۳). شهر دوستدار زن معیارهای شهر دوستدار زن از نظر زنان متعلق به و تیپ‌های مختلف اجتماعی تهران. *جامعه پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*. ۵ (۳)، ۵۹-۹۳.
- گرمسیری نژاد، سروش؛ خرم‌بخت، احمدعلی و موغلی، مرضیه. (۱۴۰۰). ارزیابی کیفیت فضاهای عمومی شهری بر مبنای دیدگاه جنسیتی (مطالعه موردی: شهر جدید عالی شهر). *فصلنامه مطالعات جامعه‌شناسی*. ۱۴(۵۳)، ۱۴۳-۱۲۹. <https://doi.org/10.30495/jss.2021.1935157.1359>
- میری، حسین؛ ستارزاده، داریوش؛ تقفی اصل، آرش و حق‌لسان، مسعود. (۱۴۰۲). تحلیلی بر وضعیت محلات شهر از منظر مؤلفه‌های تاب‌آوری شهری مطالعه موردی: محلات شهر تنکابن. *مجله آمایش جغرافیایی فضا*. ۱۳(۴)، ۳۹-۲۱. doi: 10.30488/gps.2023.360912.3576
- مرادی نژاد، زینب؛ کرمی، محمدتقی، امینی، سعیده و ذکایی، سعید. (۱۴۰۱). استراتژی‌های زنان ایرانی جهت ورود به عرصه سیاست و مواجهه با امر سیاسی. *فصلنامه زن در توسعه و سیاست*. ۲۰ (۲)، ۲۸۷-۳۱۴. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2022.335983.1008131>

References

- Abbaszadeh, M. (2023). Evaluation of the effective components of the presence of women in urban spaces: the case study a historical bazaar of Urmia. *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 10(4), 23-40. Doi: 10.22059/jurbangeo.2023.342453.1695 [In Persian].
- Abdollahi, A. A. & Azarnoosh, F. (2022). Evaluation of urban spaces for children based on the principles of a child-friendly city (Case study: Kerman). *Journal of Urban Social Geography*, 9(1), 77-96. Doi: 10.22103/JUSG.2022.2062 [In Persian].
- Androulakis, M., Frangedakis, E., & Antoniadis, P. (2020). Optimization of Public Spaces

- Through Network Potentials of Communities. *1st International Conference on Optimization-Driven Architectural Design (OPTARCH 2019)*. *Procedia Manufacturing*, 44, 294-301.
- Alami, R., tavakolinia, J., & mohammadian mosammam, H. (2024). Comparative Analysis of Iranian Cities with Emphasis on Child-Friendly City The case of Tehran and Isfahan metropolises. *Geographical Planning of Space*, 13(4), 103-118. doi: 10.30488/gps.2024.430897.3704 [In Persian].
- Bertrand, J., & Perrin, C. (2022). Girls Just Wanna Have Funds? The effect of women-friendly legislation on female-led firms' access to credit. *International Review of Law and Economics*, 72. <https://doi.org/10.1016/j.irle.2022.106101>.
- Center for Women's Participation. (2020). Social and Cultural Survey of Iranian Women.
- Chakraborty, M. (2019). Gender and Urban Planning: Understanding the Impacts of Urban Development on Women. *Journal of Urban Affairs*, 41(5), 690-705. <https://doi.org/10.1080/07352166.2019.1620730>.
- Efe Güney, M., Beste, T., Sidal, T., Nurseli, Ş., Hacer, A., & Filiz, A. (2022). "The Assessment of the Criteria of Social Infrastructure within the Scope of Women-Friendly City Planning Approach: The Example of Çiğli." *Iconarp International J. of Architecture and Planning*. 10 (2): 800–843. <https://doi.org/10.15320/iconarp.2022.225>.
- Fazeli, N. & Ziachi, M. (2014). Exploration of Woman-Friendly City Indicators in the Views of Women from Different Social Statuses and Types in Tehran. *Sociological Cultural Studies*, 5(3), 55-85. [In Persian].
- Garmsiri Nejad, S., Khorram Bakht, A. A., & Mowgli, M. (2017). Evaluating the quality of urban public spaces based on a gender perspective (case study: Aali Shahr New City). *journal of sociology studies*, 14(53), 129-143. <https://doi.org/10.30495/jss.2021.1935157.1359> [In Persian].
- Gholami, Y., Saghafi, M., & Heidari, M. (2019). The effect socio-economic indicators of citizen participation in the management of household waste (case study of gorgan). *Geographical Planning of Space*, 8(30), 149-158. <https://doi.org/10.30488/gps.2019.85841> [In Persian].
- Haltia-Nurmi, M. (2024). Towards More Equal and Family Friendly Working Life—Tackling Pregnancy and Family Leave Discrimination Through Social Design. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/864651/Haltia-Nurmi.pdf?sequence=5>
- Hwang, W. (2019). The Effects of Family-Friendly Policies and Workplace Social Support on Parenting Stress in Employed Mothers Working Nonstandard Hours. *Journal of Social Service Research*, 45(5), 659–672. <https://doi.org/10.1080/01488376.2018.1501790>.
- Jianga, B., Makb, C., Larsenc, L., & Zhongd, H. (2017). Minimizing the gender difference in perceived safety: Comparing the effects of urban back alley interventions. *Journal of Environmental Psychology*, 51, 117–131. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.03.012>
- Kharazmi, O. A., Johari, L. & Kharazmi, A. A. (2020). Assessing the child friendly city indicators in Mashhad metropolis. *Journal of Urban Social Geography*, 7(1), 191-210. doi: 10.22103/JUSG.2020.2011 [In Persian].
- Li, J., Zhang, J., Zhang, H., & Tian, X. (2019). The impact of social and cultural spaces on urban women's quality of life: A comparative study in Chinese cities. *Journal of Urban Planning and Development*, 145(3), 04019020. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)UP.1943-5444.0000515](https://doi.org/10.1061/(ASCE)UP.1943-5444.0000515)
- Linda, P., & Priska, L. (2024). Role and Position of the Minister of Women ' s Empowerment and Child Protection ' s Regulation on Gender-Responsive and Child- Friendly Work Facilities (Issue Icpsd). *Atlantis Press SARL*. <https://doi.org/10.2991/978-2-38476-315-3>
- Liu, Z. (2022, April). Research on Women-friendly City Construction under She-economics Background. In *2022 International Conference on Creative Industry and Knowledge Economy (CIKE 2022)* (pp. 164-167). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.220404.031>
- Lugosi, P., Golubovskaya, M., Robinson, R. N. S., Quinton, S., & Konz, J. (2020). Creating Family-friendly Pub Experiences: A Composite Data Study. *International Journal of Hospitality Management*, 91, 1–24. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2020.102690>
- Mobarra, H., Sattarzadeh, D., saghafi asl, A. & haghlesan, M. (2024). An Analysis of the State of City Neighborhoods from the Perspective of Urban Resilience Components the Case

- Study of Tonekabon Neighborhoods. *Geographical Planning of Space*, 13(4), 21-39. doi: 10.30488/gps.2023.360912.3576 [In Persian].
- Memela, S., & Maharaj, B. (2018). Refugees, violence and gender: The case of women in the Albert Park area in Durban, South Africa. In *Urban Forum* (Vol. 29, No. 4, pp. 429-443). Dordrecht: Springer Netherlands. <https://doi.org/10.1007/s12132-018-9356-1>
- Molina-Torres, R., Nolasco-Jáuregui, O., Rodriguez-Torres, E. E., Itzá-Ortiz, B. A., & Quezada-Téllez, (2021). A comparative analysis of urban development, economi level, and COVID-19 cases in Mexico City. *Journal of Urban Management*, 265-274. <https://doi.org/10.1016/j.jum.2021.06.007>
- moradinezhad, Z., karami, M. T., Amini, S. & zokaei, S. (2022). Strategies of Iranian Women to Enter the Field of Politics and Face Political issues. *Woman in Development & Politics*, 20(2), 314-287. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2022.335983.1008131> [In Persian].
- Movshovich, J. (2014). *Children's participation in society; a key to development: children as essential actors in improving their lives and communities* (Doctoral dissertation, Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne). <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-01140059v1>
- Rashid Kolvir, H., Karimi azeri, A. R. & Purreza, S. H. (2020). Assessment of Creating Child Friendly City Components in Bandar-e Anzali. *Urban Planning Knowledge*, 4(3), 51-65. doi: 10.22124/upk.2020.14181.1273 [In Persian].
- Roosta, M. & Ahmadi, P. (2019). Evaluating the Impact of Environmental Factors on Women's Sense of Safety (Case study: Sahlabad Neighborhood- Shiraz). *Strategic Research on Social Problems*, 8(1), 85-96. doi: 10.22108/ssoss.2019.111934.1266 [In Persian].
- Rebernik, N., Szajczyk, M., Bahillo, A., & Goličnik Marušić, B. (2020). Measuring disability inclusion performance in cities using Disability Inclusion Evaluation Tool (DIETool). *Sustainability*, 12(4), 1378. <https://doi.org/10.3390/su12041378>
- Tahari, F., Nastaran, M. & Ejlali, H. P. (2021). Assessing the quality of Rasht's environment from the diversity-oriented urban planning perspective (with emphasis on the four social groups of women, the disabled, the elderly and children). *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 9(3), 801-833. Doi: 10.22059/jurbangeo.2021.318494.1456 [In Persian].
- UN Women. (2024). "Gender Equality and Women Empowerment Progress Report 2024." Retrieved from <https://www.unwomen.org> p. 14, p. 22. <https://www.unwomen.org>.
- United Nations. (2022). *Sustainable Development Goals – Decade of Action*. Retrieved February 22, 2022, from <https://www.un.org/sustainabledevelopment/decade-of-action/>
- Windiyani, W., Hamid, R. S., Syamsuddin, S., & Ikbali, M. (2024). The Role of Women Entrepreneurship and Eco-Friendly Entrepreneurship on Market Orientation and Marketing Performance of Female Entrepreneurs. *Proceedings Series on Social Sciences & Humanities*, 15(Iconomics 2023), 147–152. <https://doi.org/10.30595/pssh.v15i.943>
- Yadav, A., & Rashmi, K. (2021). "Women and Social Sustainability: A Critical Parametric Evaluation of Urban Settings in Developing Countries." *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 795 (1). <https://doi.org/10.1088/1755-1315/795/1/012003>
- Yamamoto, H., & Okura, S. (2023). Female Assembly Members and the Adoption of Women-Friendly Policies in Japanese Local Municipalities. *Asian Survey*, 63(3), 355–380. <https://doi.org/10.1525/as.2023.1820098>